„JURAJ ŠIŽGORIĆ"
ŠIBENIK
NAUČNI ODSJEK

Postarina plaćena u gotovom.

NOVA

TRIBUNA

PRIJATELJI! platite dužnu PRETPLATU prema poslatom obračunu

Godina VII | Pretplata mjesečno D 6.— Inozem. 10 Pojedini broj Din. 1.50 Čekovni račun br. 34.159 | Petak 15 septembra 1939 | Rukopisi se ne vraćaju. Oglasi se računaju po tarifi. Plativo i utuživo u Šibeniku. | Br. 601

Neutralnost

je načelo kojim se rukovodi naša država u ovim danima kad Evropa i čovječanstvo proživljuju mučnu krizu. Kao i druge mnoge države (u prvom redu prijateljska nam Bugarska), i naša zemlja hoće da se sačuva od evropskog požara, za kojim će slijediti teški gubi i i štete za sve zaraćene zemlje, a i za ostale u manjoj mjeri.

Kad se kaže: neutralnost i taj je pojam rastegljiv. Imali smo u nedavnoj prošlosti, u vrijeme španjolske revolucije, jedan primjer prividne neutralnosti velikih sila, primjer neutralnosti koja je bila samo formalna, dok su se, u bitnosti, na španjolskom terenu velike sile sukobljavale i borile za prevlast na jednom sektoru Evrope i na vratima Sredozemnog Mora. Da bude takva »neutralnost« još veća ironija iz sistinske neutralnosti, bio se osnovao i specijalni »odbor za nemiješanje«, koji je dao puno ideja saradnicima satiričnih i šaljivih novina.

Ovaj primjer najbolje govori kako »neutralnost« može da poprimi naročite i iskrivljene oblike.

Ali u našem slučaju, u današnjoj situaciji neutralnost naše države jeste ona prava i potpuna: djelo odgovornih faktora naše vanjske politike a ujedno i izraz raspoloženja našega naroda.

Izvor naše neutralnosti je dvojak: moralni i razumski.

Moralna načela traže od nas da ničim ne unosimo u nemirnu Evropu išta što bi moglo zaoštriti odnose, proširiti područje nemira. Jer mi smo svjesni strahote koju rat prouzrokuje, iskreno, ljudski žalimo što gine mladost na frontovima, što svijet strada, što se gradovi ruše, a polja i usjevi propadaju. Naš narod, koji je u prošlosti razvijao ratnički duh i pokazivao vanredne primjere viteškog djelovanja, radio je to samo kad je bila ugrožena njegova egzistencija, u svrhu samoodbrane. Zato se kroz ratničke epohe na istorije razvijao i jačao moralni duh jugoslovenskog naroda.

Nas je vodilo načelo poštenja i u ratu i u miru. A današnji naš stav poredi svoje duboke moralne osnove ima i praktičnu, razumsku.

Razum nam nalaže da se ne izlažemo opasnosti koja se uvijek na jedan ili drugi način ispašta. Naša mlada država ne može riskirati da umrtvi svoj privredni i kulturni život; ona izvan sebe nema rezervi, nema svjetskih bogatstava koja bi joj nadoknadila štete.

Gdje se veliki bore o prevlast u svijetu, mi nemamo šta da tražimo. Jer naše ambicije ne posižu preko onoga što je naše; osim slobode i slobodnog razvoja ništa nam ne treba.

Zato je naša neutralnost iskrena, duboko zasnovana u osjećanju, volji i razumu narodnih masa kao i odgovornih faktora.

„ILS" INDUSTRIJA LIJEKA ŠIBENIK

Bistrenje pojmova

U »POLITICI« od 10 septembra o. g. izišao je članak g. dr. Đorđa Tasića pod naslovom OPŠTI POGLED NA UREDBU O BANOVINI HRVATSKOJ, pa budući da se u njemu pregledno iznosi odnos između Države i nove Banovine, to ćemo glavnije misli tog stručno i savjesno napisanog članka prenijeti zbog bistrenja pojmova.

Nadležni faktori državni pokazali su svoju mudrost, a Srbi i Hrvati svoju državotvornu sposobnost. Za braću Hrvate ovo treba da znači jedan od najvažnijih istoriskih momenata. Otsada postaje država Jugoslavija potpuno njihova i otsada nose za nju potpunu odgovornost. Sporazum koji je postignut ima državni i opće narodni karakter i kao takov stoji iznad svih partijskih interesa i kombinacija.

Što se tiče teritorije sa pravnog gledišta potrebno je istaći da granica koja se stvara između Banovine Hrvatske i ostalog dijela Države ne čini granicu kao između stranih država. Pošto je zajednička spoljna politika i vojska, to ova granica nema nikakva značaja sa vojničkog i strategiskog gledišta. Državljanstvo je jedno, spolina trgovina jedna, slobodna između Banovine i ostalog dijela Države, da svako može trgovati pod istim uslovima u cijeloj zemlji. Željeznice su i pošte državne.

U državnu nadležnost spadaju svi poslovi od bitne važnosti za cjelinu. Pored spoljne politike, vojske, finansija, sve one stvari od bitnog interesa za saobraćaj i ekonomski život kao: željeznice, pošte, telegraf i telefon, novac, mjere i žigovi itd. Jedna karakteristika uređenja naše države će biti, što u njenu nadležnost spadaju poslovi vjera.

U državnu nadležnost spada politička policija, t.j. staranje o državnoj bezbjednosti i suzbijanje antidržavne propagande kao i staranje o javnom redu i miru.

Svaka za sebe, i Država i Banovina, vrši svoje poslove preko sopstvenih organa, i Država, prema tome, svoje poslove preko svojih državnih organa i na teritoriji Banovine Hrvatske (kako je to na pr. u Sjedinjenim Američkim Državama.)

Zasad su predviđeni kao vrhovni organi: Kralj, Ban i Sabor. Zakonodavnu vlast u Banovini vrši Kralj sa Saborom zajednički; upravnu vlast vrši Kralj preko Bana; sudske uresnđe se izriče i izvršuju u ime Kralja. Bana imenuje Kralj; pošto je uvedena odgovornost Bana i pred Kraljem i pred Saborom, to Ban može biti lice koje ima povjerenje Sabora. Najvažniji administrativni akt, kao što je postavljanje i unapređivanje najviših činovnika i najvećeg broja sudija vrši se Kraljevim ukazom.

Kralj je ovom Uredbom postao i Kralj Banovine Hrvatske, bez koga se nijedan zakon i važniji akt ne može učiniti. Sabor proizlazi iz naroda Banovine Hrvatske, a Ban od Kralja i Sabora.

Banovina Hrvatska ostaje sastavni dio države. Prenos nadležnosti (sa države na Banovinu) izvršiće državni organ, Ministarski Savjet, što i zahtjeva načelo zakonitosti (jer ako bi to sam Ban učinio, to bi bio pravi revolucionarni akt). Banovina ostaje pod nadzorom države u pogledu zakonitosti. Tako je predviđen administrativni i sudski nadzor. Treba istaći stvaranje Ustavnog suda koji će biti nadležan za ocjenu ustavnosti zakona i rješavanja sporova o nadležnosti kako u pogledu banovina tako i države. On se može tako izgraditi da služi i zaštiti ustavnih prava građana, kao u Americi.

Pored zajedničkih funkcija, već sada je ovom Uredbom, utvrđen Kralj kao faktor jedinstva. Kralj je ne samo Kralj Jugoslavije (zajednički), već i Kralj Banovine Hrvatske kao što će biti, kada se izvede potpuna reorganizacija Države, i Kralj ostalih banovina (najvjerojatnije srpske i slovenačke).

Ovo je sadržina Uredbe. Da bi ona dala rezultate koji se od nje očekuju potrebno je da se stvore odgovarajući uslovi politički, društveni i moralni. Nije samo po sebi dovoljno jedno pravno uređenje, već je potrebna i aktivnost ljudi. Sporazum ne smije ostati samo zakonsko pravo, već mora da prijeđe u život i krv Srba i Hrvata. Bitan je uslov za ovo da nađemo pomirenje u sebi idejom o cjelini ili država. zajednici.

Iznijeli smo bitne misli iz članka g. dr. Tasića, poznatog pravnika, da se sa njima upozna i šira javnost, osobito u ovim momentima kad nepozvani i nekulturni elementi (koji se obično nazivlju neodgovorni) šire kojekakove glasove i time stvaraju nepotrebnu, a katkad i progubnu, atmosferu negodovanja i uznemirenosti upravo sad kad nam je potrebna prisebnost i hladnokrvnost i povjerenje u faktore koji bdiju nad zajedničkom nam kućom, zaštitom i obranom našom — Jugoslavijom.

Dr. M. P.

Rođendan Nj. V. Kralja

Sedamnaesti rođendan Nj. Vel. Kralja Petra II proslavljen je u cijeloj zemlji svečanim službama Božjim u svima hramovima. Zbog međunarodne situacije nisu održani revi trupa i druge svečanosti predviđeno za ovaj dan. Pa ipak, poslije srećno završenog sporasuma, ovog 6. septembra, na dan rođenja naše Uzdanice, svi Srbi, Hrvati i Slovenci naročito su se pomolili Bogu za dug i srećan život ljubljenog Kralja i za sreću i napredak Domovine.

Ljubav Nj. Vel. Kralja Petra II prema Majci i Braći

Njegovo Veličanstvo Kralj Petar II za vrijeme ljetnjeg odmora u Miločeru na izletu kroz Boku Kotorsku

Naš mladi Kralj mnogo ljubi Svoju Majku. Uvijek je s Njom. U živom nam je sjećanju, kad je saznao za strašnu vijest da je Svoga Oca izgubio, odmah je rekao: „Vidite me odmah k Mojoj Mami, hoću da sam kraj Nje." Pored Svojih vaspitača i profesora, On uvijek za svaki Svoj korak traži savjeta od svoje uzvišene Majke. I ako je danas dosta velik mladić, ipak bez znanja Svoje Majke ništa ne radi i ne preduzima. U Svojoj Majci gleda idola. Zbog toga uvijek pazi da Joj nikada ništa na žao ne učini. Svoju Majku neobično cijeni i poštuje.

Jedamput kad Ga je Njegova uzvišena Majka upitala zašto je nevesео i zamišljen, On odgovori: »Mislim se kuko bi Meni bilo teško da nemam Mame, kako li je teško svoj onoj djeci koja nemaju svoje majke.«

Isto tako ljubi Svoju Braću Kraljeviće Tomislava i Andreju, kao i Kneževiće Aleksandra i Nikolu. Kad Mu Majke nije kod kuće, On kao najstarija muška glava, okupi oko Sebe svu Svoju Braću, priča im o svemu i daje im savjete što treba da čine. U tim časovima mladi Kralj ispoljava svu dobrotu, plemenitost i blagost Svoje duše. On je već sada idol Svoje Kraljevske Djece. Oni Mu zbog toga, a naročito Kraljević Tomislav, često šalju svježeg cvijeća.

Kraljević Tomislav imao je običaj da namjesto da kaže Mama, rekao bi Kraljica. Mladom Kralju nije se to svidalo, pa je jednog dana, kad su se vraćali iz polja kući, Tomislav nabrao cvijeća i nosio ga. Kralj ga zapita kome to nosi? — Za Kraljicu — odgovori Tomislav. I ako je mladi Kralj znao da Tomislav misli na njihovu Mamu, pa da Ga upozori da njegov odgovor nije jasan i da ga drugi ljudi ne bi razumjeli, ponova Ga zapita: Za koju Kraljicu? Za Našu Mamu ili za Našu Staru Majku? (U to se vrijeme nalazilo u Dvoru i rumunjska Kraljica Majka).

— Razumije se, za Našu Mamu! odgovori Tomislav.

— E — sada te tek razumijem, Tomislave! Vidiš da je bolje da uvijek kažeš Mama nego Kraljica. Mnogo ima Kraljica, a Mi imamo samo jednu Mamu, koja nas toliko voli. Znaš, i Mama naša voli da kažeš Mama negoli Kraljica. *(Jugosl. Glas, od 6-IX-1939)*

Državni neprijatelj broj 1.

Ovaj pojam državnog neprijatelja razvio se je u Americi, a njime se označuje *onaj koji iznutra, u samoj državi, nanosi ogromne štete svojoj zemlji.*

Neprijatelj izvan države nastupa na fronti, on je poznat i vidljiv, i zato je manje opasan *A unutrašnji neprijatelj nevidljiv je i nepoznat, on ruje pod zemljom, i zato je opasniji, pa je i borba proti njemu teža.* Amerika je shvatila da je gangster i švercer veći neprijatelj nego bi bila jedna druga država koja bi otvoreno stupila u rat. Zato Amerika ne žali ni silnih materijalnih žrtava da slomi neprijatelja broj 1.

Sad zamislite jednu, kojugod, državu koja je stupila u rat proti vanjskom neprijatelju. Tek su stupili u akciju prvi avioni, tek su počela čarkanja na granici, *a neprijatelj ima već saradnika koji za njega razvija punu djelatnost.* Možda nesvjesno, a nekad i svjesno ili bar sa izvjesnim sebičnim namjerama radi neprijatelj broj 1 na štetu svoje zemlje i svoga naroda: *prepričava alarmantne vijesti, stvara malodušnost i paniku.* Ne vjerujte mu i recite mu u lice da je neprijatelj i naroda i države.

Drugi opet sakriva živežne namirnice, diže im cijenu da bi se za malo dana obogatio, Ne boji se zakona, ne stidi se ljudi. Mi nećemo i ne smijemo da upremo prstom baš na maloprodavca, ali znamo da je krivica na jednom dijelu lanca koji čini trgovinu: ili na industrijalcu i veletrgovcu ili na maloprodavcu *ili na potrošaču, koji u besmislenom strahu skuplja rezerve hrane i ometa normalni tok trgovine.* Tek znamo da je neko kriv i da zaslužuje da se progoni kao najgori američki gangster.

U prvim danima poljsko-njemačkog rata, u mutnoj situaciji, bilo je i kod nas i u susjednim državama slučajeva koje su vlasti uspješno progonile. Prvi pokušaj, zahvaljujući brzoj i odlučnoj intervenciji vlasti likvidiran je bez velike štete, ali još uvijek postoji opasnost da se ponovi. *Špekulanti iskorišćuju svaki zgodan momenat da dođu do nedozvoljene zarade.*

A narodne mase povučene panikom jednoga momenta, ne rasuđujući trijezno, nasijedaju svakome i postupaju bezglavo i nepromišljeno. Zaboravljaju najosnovniju činjenicu da *je naša zemlja agrarna i da su zaraćene strane sasvim zadovoljne našim stavom neutralnosti.*

Ali da bi bezglavost bila potpuna pohitali su mnogi, i kojima treba i kojima ne treba, na šaltere banaka i štedionica *da dignu svoje uloge, koje su s mukom uštedili, a koje će sada u nepovrat utrošiti* i time samo oslabiti svoje ekonomsko stanje.

Poslije ovog iskustva nastupa otrežnjenje, pa se narod neće lako upuštati u nekorisne i neopravdane akcije, i neće nasijedati neprijatelju države.

Svako treba da je svjestan da je dio velike zajednice čijoj sreći može da koristi i štetuje u miru kao i u ratu. *Treba da s pouzdanjem gleda u svoju državu, koja se stara o svome stanovništvu, o njegovoj bezbjednosti i o njegovoj ishrani.*

Zahtjev je našeg patriotizma da ostanemo prisebni, svjesni, da pomažemo nastojanja odgovornih faktora. Naš je narod i u mnogo težim momentima umio da sačuva prisebnost i da se sačuva od svake opasnosti.

Treba svijesti, treba poštenje, treba hladnokrvnosti i pouzdanja! Tim će se oružjem svladati potajni neprijatelj

Uređenje banovine Hrvatske

Ljubljanski »Slovenec« javlja da će se u prvoj etapi sporazuma po 116 § ustava donjeti razne uredbe za uređenje odnosa države prema banovini dok će se druga etapa — izmjena državnog ustava izvršiti kad stupi Nj. Vel. Kralj na prijestolj.

*

Prema uredbi Banska vlast se dijeli u jedanaest odjela. To su: 1. Odjel za unutarnje poslove, 2. Odjel za prosvjetu, 3. Odjel za pravosuđe, 4. Odjel za seljačko gospodarstvo, 5. Odjel za šumarstvo, 6. Odjel za rudarstvo, 7. Odjel za obrt, industriju i trgovinu, 8. Odjel za tehničke radove, 9. Odjel za socijalnu politiku, 10. Odjel za narodno zdravlje, 11. Odjel za financijalne poslove. Osim ovih odjela postoji i pretsjednički ured i kabinet bana. Dosadašnja banska uprava u Splitu provizorno se zadržaje kao Ispostava Banske vlasti u Splitu. Banu su ostavljene potpuno slobodne ruke da banskim naredbama odredi djelokrug te ispostave. On joj može oduzimati, a može i dodavati kompetencije.

Zahtjevi Slovenaca

Banovinski odbor JRZ za Dravsku banovinu na sjednici od 10 o. m. kojoj je pretsjedao g. dr. Anton Korošec, prema komunikeju datu sa sjednice *„izražava živu želju da se u ovim značajnim i teškim vremenima svi Slovenci sjedine u čvrstu disciplinu te da porade na tome kako bi se priznata prava o organizaciji banovina i prenosu nadležnosti počela što prije ostvariti i u našoj banovini.*

Dalmatinski privred. kod bana dra Šubašića

U deputaciji privrednika Banovine Hrvatske, koja je predala dru Šubašiću memoradum privrednih komora, bili su i članovi Trgovinsko-Industrijske Komore u Splitu gg. M. Ferić, A. Lušić iz Šibenika, D. Poparić i P. Šimeta.

PRIJE 25 GODINA

(Nastavak 5)

Prvim stanicama po Madžarskoj prošli smo prilično dobro. Kašnje su Madžari sigurno bili obavještavani tko smo mi, pa smo bili prikazani za buntovne veleizdajnike, pače i srpske zarobljenike. To je imalo povoljno djelovati na narod, dizati duh i ratno raspoloženje. Prije Kapošvara počele su demostracije proti nama na svakoj većoj stanici. Sudjelovali su svi slojevi naroda, pače i sami oficiri. Pripravljena i nahuckana svjetina psovala nas, klela, svakim ružnim imenima nazivala, urlala, nepristojne izraze i kretnje pravila. Bacali su kamenja, nasrtali štapovima i kišobranima. Neki su bili udareni. Bili bi vrlo slabo prošli da nismo sobom imali Jelačićevce i njihovog poručnika. Oni su ustali u našu obranu, zaprijećili Madžarima ulaz u vagone, a one što su već bili unutra istjerali. Razjareni Madžari su iz vanka grdili, vikali, pljuvali, kamenje bacali tako, da su neki bili i ranjeni. Ovakovi su se prizori događali i na drugim stanicama. Za vožnje nastala nenadano u susjednom kupeu vika i skrika. Neki dezerter bacio se kroz prozor jurećeg vlaka.

Ovo putovanje trajalo je 17 i 18 VIII. U Budimpešti smo stigli 18 VIII poslie podne i stali na prvom kolosjeku do stanice. Taj dan je bio rođendan austr. cara Franje Josipa. Na stanici zgrnuo se silan svijet. Demostracije su proti nama odmah započele u jačoj mjeri i divlje nego u provincliji. Imala je ona silna svjetina da prodre u vagone i da nas napadne. Naši zamolili poručnika za intervenciju. On isposlovao da se vlak povuče na 9 ili 10 kolosjek, daleko od dohvata svjetine, koja nas više nije ni vidjela. U Budimpešti smo proveli vrlo tešku noć punu neizvjesnosti i straha. Vojnike Jelačićeve pukovnije zamjenila je opet neka madžarska kumpanija gora od one, koja nas je pratila do Zagreba. Prenoćivanje u Budimpešti zadavalo nam velike brige. Kud će s nama, kad nas ni u Budimpešti nijesu iskrcali? Neki su bili mišljenja da će nas voditi u Galiciju na ruski front.

Zorom 19 VIII otputovali smo iz Budimpešte, sigurno pošto su vlasti primile konačnu naredbu kamo da nas voze i gdje će nas smjestiti. Vidi se, da su i one bile izgubile glavu i nisu znale ni kud će, ni što će, ni gdje će s nama. Mučilo nas je pitanje kud putujemo. Ovo nije mogao niko doznati. Putovanje iz Budimpešte bilo je skopčano s većim zaprekama nego ono do Budimpešte, Na stanicama se moralo dugo čekati na vojne transporte, koji su sve češće prolazili krcati vojnicima.

Iz ovoga smo zaključivali da putujemo prama ruskom frontu. Demostracije, neugodnosti i napadaji od razdražene svjetine pratile su nas i dalje. Putovali smo eto četvrti dan. Od Zagreba nijesu utamničenici više primili hrane, a i neće dok ne dođu na određeno mjesto. Dok su bili Jelačićevci, tko je imao novaca, mogao je kupiti hrane i pića, kašnje nisu Madžari dopuštali. A većina nije imala novaca, ni da kupi kruha. Gladovali su i patili žeđu.

Jutrom po sjeni stabala ustanovili smo, da putujemo prama jugu, dakle ne na ruski front, nego se vraćamo, iz Budimpešte nekamo. Kad su na jednoj stanici oficiri pitali narednika, koji nas je pratio, kamo putujemo, skinuo je kapu i mi smo u njoj ugledali na papiru Marburg (Maribor). Odmah nam je bilo lakše. Putovali smo uz Blatno Jezero. U Đakovcu je Dr. Angjelinović veselo razgovarao s nekim znancima i slobodno se izražavao, što je revoltiralo madžarskog časnika i vojnike, koji su istupili oštro i zadali nam neugodnosti. Uhapšenicima se već davno ne samo osušila mokra odjeća iz Rijeke, nego i želudac. Mnogi su bili iznemogli od glada i žeđe, a mnogima opet od dugog nepomičnog sjedenja otekle noge. Od 16 VIII poslije podne do 20 VIII u jutro trajao je naš križni put Rijeka-Maribor i kroz sve ovo vrijeme morao si na istom mjestu sjediti i spavati sjedeći. Neki su bili bolesni, a neki nisu mogli hodati i kasnije su se u Mariboru, iz željeznice morali prenijeti u kočiji.

U Maribor smo stigli dana 20 VIII u 2 s. jutrom.

Iz kupea našeg vagona br. 3816 izašli su u Mariboru: Jovo Matačić ljekarnik iz Splita, Marko Dubravčić student iz Brača, Dr. Grgo Angjelinović iz Splita, Pero Magazin pravnik iz Šibenika, Stevo Perović bankir iz Splita, Marica Suković učiteljica iz Šibenika, Vaso Bjegović opć. kom. iz Splita, Dobrila contes Vidović iz Primoštena, profesor Stefanini iz Splita, Marko Miljković trgovac iz Šibenika, Ante Grimani učitelj iz Klisa, g.a Ercigonja iz Supetra, Ante Vlahović učitelj iz Mandaline, N. Boban opć. tajnik iz Klisa, Đuro Vojvodić načelnik iz Knina, Taso Sotirović slagar iz Splita i još neki kojima, na žalost, ne pamtimo imena.

ZLATARIJA
G. B. VALLE - SPLIT
VLASTITA RADIONA — UTEMELJENA 1822

Frizersko brijački salon
LAURIĆ, ŠIBENIK

Češka štampa o sporazumu

»Lidové Noviny« (Brno) u nedjeljnom broju u uvodnom članku »Jugoslavija na novom putu«, piše:

U vremenu sve jače svjetske i evropske zategnutosti doživjela je Jugoslavija momente k[rize] vrlo ozbiljnog tako i opravdanog olakšanja. Državna dobija novu političku i ustavnu bazu, koja pruža vasholiku nadu, da će se iznje razviti k općem cvjetanju sve konstruktivne snage njezina tri naroda. Za sva tri nas vezuju stare veze, iskrenog pijateljstva i narodnog srodstva. Zbog toga s radošću posmatramo uspjeh Jugoslavije, tim prije što održava stav prijateljske neutralnosti prema državi čiji smo sada sastavni dio.

Kad je prošlog četvrtka princ-regent Pavle primio na Bledu u zajedničku audijenciju pretsjednika vlade Dragišu Cvetkovića i vodu Hrvata d-r Vlatka Mačeka i kad je odobrio njihov sporazum o rješenju hrvatskog pitanja, formalno se završila druga era razvitka jugoslovenske države. Kao uvijek tako i ovog puta je to bio dahaho završetah procesa, koji je dugo sazrijevao i koji je postao naročito aktuelan ovogodišnjeg februara padom Stojadinovićeve vlade. Nova Cvetkovićeva vlada se latila posla s odlukom da definitivno i trajno oslobodi državu od opasnosti koja je prijetila od nezadovoljstva Hrvata.

Hrvatsko pitanje je bila glavna teškoća kraljevine SHS za vidovdanskog ustava dok nije kulminirala sudbonosnim metcima u skupštini 20 aprila 1928. Kralj Aleksandar je pokušao da centrifugalne snage savlada u januaru 1929 novim režimom, koji se zasnivao na ličnostima. Bilo prirodom režima ili osobinama izabranih lica ili time što je prevremena smrt spriječila kralja da završi djelo, u toj drugoj eri se stvar nije skoro ni makla s mjesta. Hrvati su bili nezadovoljni, i politički skoro jedinstveni u Hrvatskoj seljačkoj stranci odbijali su saradnju s režimom.

Vrijeme još ne dozvoljava da se analiziraju i ocijene sve komponente, iz kojih se rodilo hrvatsko pitanje. Bez pretresanja konkretnih razloga, možemo tpak podvući jedan osnovni: nacionalisam kao jedan od glavnih pokretnih snaga našeg vijeka. Razvitak Jugoslavije će dati dragocjen prilog razmatranju o čemu je današnji nacionalizam . . .

Narodi Jugoslavije su, dakle, na pragu treće ere, koja će im — uvjereni smo — donijeti konsolidaciju i onda unutrašnje i spoljašnje cvjetanje. Prva garancija za to je bilo obrazovanje vlade sa širokim političkim osnoncem. Prvi politički zakoni, specijalno novi parlamenat, zakon o štampi, zakon o udruženima i sloboda zbora i dogovora pretstavljaju pravnu i organizacionu bazu, da se izradi nov ustav države i njezina cijela organizacija, koja će omogućiti ravnomjeran rast svijuh živih snaga bojedinih naroda i čitave državne zajednice. Ostane li kao veza zajednička volja za slogu, pravni i organizacioni kostur će biti pun cvjetajućeg života. Riješenost da se državno jedinstvo održi kao garancija nezavisnosti sva tri naroda, dokazuje da volja za slogu ne fali A to je glavna stvar za Jugoslaviju i njezine narode.

*

Praški dnevnik „Národni Práce" piše:

U životi događaja oko Danziga, koji nas interesuju ne samo zbog blizine tog ognjišta, nego još više kao sastavni dio Velikonjemačkog Reicha, u izvjesnoj mjeri smo izgubili s očiju važnu promjenu koja je kulminirala donekle na strani od tih stvari u Jugoslaviji. Dugo pripravljan srpsko-hrvatski narodni sporazum je gotov

To narodno izravnanje, zaključeno na savjetovanjima između jugoslovenske vlade pod vodstvom ministra pretsjednika Cvetkovića i hrvatske opozicije na čelu s njezinim vođom d-r Mačekom, povući će za sobom duboke promjene u unutrašnjem uređenju države. Već sama činjenica da dolazi do promjene vlade, u koju ulazi d-r Maček s četiri druga hrvatska ministra i u kojoj nisu srpske desničarske stranke dokazuje značajnost promjene. Ali smisao hrvatskih zahtjeva se nije zasnivao na tim okolnostima, i konstrukcija nove vlade nije cilj, nego samo izraz zaključenog sporazuma. Njegova suština leži u promjeni upravnog sistema zemlje, koja s beogradskog centralizma prelazi sada na decentralizaciju i na osnivanje hrvatskih i srpskih autonomnih cjelina. To novo ustrojstvo donosi sobom i drugi karakter što se tiče centralne uprave čitave države, tako da stari parlamenat, kojem su Hrvati prigovarali da nije izraz mišljenja jugoslovenskih naroda, stoji pred raspuštanjem i vrše se pripreme za nove izbore na temelju tajnog i jednakog prava glasa.

To su stvari unutrašnjih jugoslovenskih prilika. U svijetu međutim će zasluženu pažnju izazvati fakat da se na jugoistoku našla zemlja gdje je narodnosni spor doveo do sporazuma mirnim putem i do zadovoljstva obaju partnera: do uspjeha kako srpske vlade tako i hrvatske opozicije. Jer je vlada, a prije svega opozicija, shvatila, da bi tjeranje spora do konflikta ugrozilo zajedničku državu, koja je baš pod nasljovom izravnanja najbolja zaštita stečenih prava obaju naroda. Tako treba shvatiti hrvatsku umjerenost, da nije insistirala na svima svojim zahtjevima, nego ih je odložila na vrijeme da bude veći mir, zadovoljivši se terminom kraljevog punovlastva.

Jugoslavija dakle stoji danas sa svoja dva naroda pred svjetom ne rastrojena, nego konsolidovana i jaka, prije toga, jer je svoje narodnosne probleme rješavala s gledišta slobode obaju naroda i zajedničkog interesa odbrane tih sloboda u zajedničkoj državi.

Urarska, zlatarska i optičarska radnja
VINKO IVULIĆ - SPLIT
Solidna posluga - Cijene umjerene. — . NARODNI TRG 4

Politički pregled

Imenovanje likvidatora na banovini

Ban Hrvatske imenovao je za likvidatora dosadašnjih poslova Kr. banske uprave Primorske banovine inspektora banske uprave g. Iva Sikirića, a za njegova pomoćnika g. dra Alijagića. Rad na likvidiranju sprovodi se užurbano.

Postavljanje komesara na općini

Prema odredbi Bana Hrvatske postavljen je za upravitelja općine u Splitu senator g. B. Doležal, kao najstariji pravnik činovnik. Njemu je dužnost da upravlja svim općinskim poslovima i da pripremi sve što je potrebno za sprovođenje gradskih izbora.

Izbori u gradskim općinama

Prema uputama koje su date u Zagrebu likvidatoru poslova bivše Primorske banovine g. Sikiću izbori za gradske općine u Banovini Hrvatskoj imali bi se sprovesti — ako u međuvremenu nebi došlo do izvanrednih događaja — u drugoj polovici mjeseca oktobra. Ban će u saglasnosti sa Kr. vladom izraditi izborni red,

Imenovanje banskih vijećnika

Kako se doznaje prvi banski vijećnici, koji će nositi službeni naziv zastupnici, za Banovinu Hrvatsku biće imenovani Banovim dekretom, da se omogući što skoriji sastanak Hrvatskog Sabora za vijećnike, odnosno zastupnike, biće imenovani svi oni kandidati HSS koji su na posljednjim skupštinskim izborima odnijeli u svojim srezovima većinu glasova.

Primorska Centrala proizvođačkih i potrošnih zadruga
Mjesna zadruga za poljopr. kredit
Transportno-konzumna zadruga
Proizvođačko-potrošna zadruga
SPLIT

„TVOKAPS"
Tvorničko skladište kapa i šešira na veljko i na malo. — SPLIT (Filijala Šibenik)

Na koncu trećeg tromjesečja

prilažemo obračun-opomenu kao i ček, uplatnicu svima onima koji nam duguju više mjeseci. — Prilikom obnove pretplata neka naši prijatelji ne zaborave, da se »N. Tribuna« uzdržava samo od pomoći svojih čitatelja, pa je stoga njihova prva dužnost, da se savjesno i točno pretplaćuju. Savjesna služba našeg lista narodu i njegovim interesima s pravom traži tu dužnost njegovih čitatelja.

Ulična berza školskih knjiga

Već nekoliko dana prije nego je nastava u srednjim školama otpočela, od knjižare Mandić pa sve, tamo do, od sunca zaklonjenih, kutića na Poljani skupljale su se velike grupe učenika svih srednjih škola sa knjigama u ruci. Nisu nosili oni, te knjige da bi već tada iz njih učili, nego radi toga da ih zamijene za one iz kojih će učiti ili jednostavno da ih prodaju. Tu su oni naime, kao za inat pred očima svojih profesionalnih konkurenata, otvorili svoju uličnu berzu knjiga. Teška svjetska ekonomska kriza nije mogla da mimoiđe ni šibensku omladinu, koja je zahvaljujući svojoj prirođenoj bujnoj mašti ubrzo našla načina da svojim trudom olakša brige svojih roditelja, te već nekoliko godina uspješno nadoknađuje nedostatak jedne prave antikvarnice u gradu, te međusobno zamjenjujući polovne knjige skoro i ne osjete ikakvog izvanrednog troška.

I tako od jutra pa do večeri desetak dana sa teškim teretom knjiga, oni su kao pravi trgovci nudili svoju robu i opet tražili ono što je njima bilo potrebno. Oni koji imaju u sebi izvjesnog trgovačkog dara brzo su prodali svoje knjige a oni najvještiji latili su se i preprodavanja, pa su tako u zadnji čas, iako uz malu korist, spasili one nespretnije kojima je katkad došlo i da zaplaču videći koliko su nespretni u ovom poslu.

Sad kad je nastava započeta, ova je berza prenijeta u školske hodnike i razrede, te svi obećavaju da s novim knjigama prionu pravom poslu, ako im to većini, po običaju, već poslije prvog pokušaja ne dosadi. . .

Ovogodišnja statistika Realne gimnazije

Ukupno upisanih pri redovnom upisu:
u realnoj gimnaziji:
988 tj. 624 muških i 364 ženske
u klas. gimnaziji:
173 tj. 164 muška i 9 ženskih
sve skupa:
1161 tj. 788 muških i 373 ženskih
U I razred realne gimnazije:
199 tj. 114 muških i 85 ženskih
U I razred klasične gimnazije:
38 tj. 37 muških i 1 ženska.

Učenici-ce su podijeljeni u 27 odjeljenja od kojih će 21 imati prijepodnevnu obuku, a 6 poslijepodnevnu.

Novi direktor Gimnazije

U ponedjeljak nastupio je svoju dužnost u šibenskoj gimnaziji direktor g. Ilija Maričić, koji je inače Šibeniku poznat još iz predratnog doba. G. Maričić do svog imenovanja za direktora naše gimnazije bio je načelnik ministarstva prosvjete.

General g. Živorad Božić,

koji je pred nekoliko godina bio komandant Šibenika, postavljen je za komandanta mjesta u Sarajevu i komandanta tamošnje divizije.

Otvorenje Trgovačke akademije

U ponedjeljak 11 o. mj. otvorena je na svečani način trgovačka akademija. U crkvi sv. Jakova održana je svečana misa poslije čega je direktor g. Vukić održao u školi sakupljenim đacima prigodni govor. Sa otvorenja poslani su pozdravni brzojavi Nj. Vel. Kralju, Kr. namjesništvu i ostalim nadležnim faktorima.

I ovom prilikom moramo da požalimo što se još nije uredilo pitanje nove zgrade, pa je već ove godine zbog nedovoljnih prostorija morao biti odbijen veliki broj prijavljenih.

Blagdan Male Gospe

bio je proslavljen na vrlo svečan način. U oči blagdana bio je priređen pred crkvom veliki vatromet. a na dan Male Gospe održana je pontifikalna misa, koju je služio biskup dr. Jerolim Mileta. Poslije podne istog dana održana je uobičaj. procesija.

NOVI ZIMSKI VOZNI RED Jadr. plovidbe stupa na snagu 15 ov. mj. Velike promjene nijesu donijete. Brze pruge za Sušak odlaze iz Šibenika mjesto u 20 s. u 21.40.

Skupština HSS u Tijesnom

U nedjelju 11 o. mj. održana je u Tijesnom manifestaciona skupšina HSS na kojoj su prvaci stranke iz Šibenika gg. Dane Škarica i Šime Belamarić, te g, Nikola Ševin iz Tijesna i ing. Ivan Fantov iz Zagreba govorili o postignutom sporazumu i novoj situaciji. Sa skupštine su poslani pozdravni brzojavi gg. dru Mačeku i dru Šubašiću.

Preseljenje Berze rada

Ekspozitura Javne berze raca preselila se dne 13 o. mj. iz dozadanjih prostorija ul. Grgura Ninskog (kod sv. Frane) u vlastitu novu zgradu na Gradi.

Obzirom na današnje prilike nije izvršono svečano otvorenje, koje će se naknadno obaviti.

Tako je i Šibenik napokon uredio pitanje eve važne ustanove bez koje se ne može zamisliti jedan industrijski i trgovački grad.

NATJEČAJ

RADNIČKA KOMORA U SPLITU raspisala je NATJEČAJ za povjerenika Radničke Komore u Šibeniku.

Rok natječaja je do 19 septembra t. g.

Pobliži podatci o natječaju mogu se viditi u „Službenom Glasniku" br. 69 od 29 augusta 1939 g. ili u kancelariji Radničke Komore u Splitu — Smedlakin 28 II kat soba broj 2.

Radnička Komora - Split

Brodarsko akcijsko društvo „OCEANIA"
u SUŠAKU
Vrši redovite pruge:
Jadran - Španija, Sjev. Afrika, Kanarski otoci
Jadran - Marseille, Španija, Maroko
Jadran - Malta, Sjev. Afrika, Valencija, Marseille
Jadran - Sredozemno more, Sjeverna Evropa
Na svim ovim prugama primaju se putnici na turistička putovanja, uz paušalne umjerene cijene

Drogerija
JOSIP IPAVEC
Foto potrepštine, droge, kemikalije, kozmetika. — — — — ŠIBENIK

Nešto o groblju i crkvi sv. Spasa na vrelu Cetine

Uskoro iza toga obnavljanja, a po Končareviću »sooruženija novija cerkvi« bio je podignut uz crkvu i samostan za koji Greiderer u svome djelu »Germania Francescana« kaže da je osnovan prije 1400 godine: »Conventus Centtinensis ante ann. 1400 conditus . . . ad tontes fluvii Cetin consideт« (po Zlatoviću, Viestnik, 1883, 104). Isti taj samostan na vrelu Cetine spomin[illegible] bula pape Pavia II. 14[illegible] g. (Theiner; Mon. Hung. II, 410).

Samostan sa crkvom sv. Spasa držali su rimokatolici u svojim rukama do 1513 g. Tada su ga vjerovatno Turci porušili, zagospodarivši čitavom velinskom krajinom osim Sinja, koga je spasila razlivena Cetina, kao što pravlja hrvatski ban Mirko Perenji podbanu Baćanu; „Nisi fluvius Zetina fuisset innundatus, castrum Zyma Churcis fuisset interceptum« Klaić: Opis zem. 1881, II, 155). I sam Greiderer potvrđuje da je samostan u tome vijeku porušen: »In eodem adhuc saeculo corruit« (Viestnik, ibid.).

Od tog vremena prešla je crkva sv. Spasa u ruke pravoslavne sirotinjske raje, koju su Turci po tim krajevima naselili da im čuvaju granicu i obrađuju zemlje. Da je crkva groblje prešlo tada u posjed pravoslavnih a ne »potla karlovačkog mira« (vidi Zlatović: Franovci, 1888, 33), utvrđuje nas u toj pomisli jedan izvještaj Fra Bartolomea iz Verone upućen Cogr. de Propaganda Fide 1648. (Farlati: Illyricum sacrum, VII, 130). U tome izvještaju fra Bartolomeo navodi mjesta, koja su se nalazila pod jurisdikcijom prav. dalm. episkopa Epifanija Stefanovića, koga je on (Fra Bartolomeo) obratio tobože na rimokatolicizam, i među njima spominje u kliškom sandžaku i Cetinu. Da se pod »Cetinam" ima razumjeti vrelo Cetine, dakle crkva sv. Spasa, potvrđuje i dr. J. Šimrak u Novoj Reviji (1929 g. 265).

Crkva sv. Spasa ostala je u pravoslavnim rukama sve do 1696 g. Te godine obrate se fratri dalmatinskom proveditoru Danielu Dolfinu sa molbom da im se povrati crkva sv. Spasa, koju su pravoslavni prisvojili sebi jer u Dalmaciji rimokatolička vjera ima jedino pravo da postoji. Na zauzimanje zadarskog arcibiskupa Priulia, kome su se fratri obratili za posredovanje. proveditor Dolfin izda naredbu od 4-X 1696 g. u kojoj se priznaje pravo fratara nad crkvom sv. Spasa (Stara arh. zad. ep. br. 131 Milaš, ibid., 219). Posve je razumljivo da je pravoslavnima bilo protivno što im se oduzima crkva, a možda su pravili fratrima i smetnje, radi toga proveditor Alvise Mocenigo tri godine kasnije izdaje novu naredbu, da crkva sv. Spasa ostane za uvjek u rukama fratara „a gloria di Dio et a salute dell' anime de' fedeli" (Ibid., br. 135, Milaš, 219).

Prije toga doba vršili su samo pravoslavni svoju liturgiju od vremena kad su postali vlasnici tih razvalina, a od sada počinju i rimokatolici da služe svoju misu.

Što se tiče groblja koje leži neposredno uz samu crkvu sv. Spasa i tu se razilaze u mišljenjima. Jedni drže da groblje datira i V ili VI vijeka do Hrista i prije (Alačević, Bulletino, 1882, 130), a drugi da potiče iz doba hrvatske samostalnosti, kada je i crkvi udaren temelj (Zlatović, Viestnik, 1883, 106). Rećićemo samo par riječi koje se odnose na mišljenje Zlatovića.

Na ponekim stećcima nalazimo urezan krst, a gdjegdje i polumjesec sa zvijezdom i još druge ureze, koji još nijesu detaljno proučeni. Zlatović drži po polumjesecu i zvijezdi da su to oznake koje Hrvati u doba svoje samostalnosti stavljahu na grobove, i i koje i u »kasnija vremena Hrvati običavaše urezivati po nadgrobnih pločah« (Ibid., 106). Pitao je da li su ti znaci svojina samo Hrvata, koje su oni urezali na te grobove u doba svoje samostalnosti i kasnije? Takve urezane znakove naćićemo svuda na srednjevjekovnim stećcima, koje su urezivali i pravoslavni i rimokatolici, po Bosni, Hercegovini i Dalmaciji a ne samo u Hrvatskoj. S toga po mome skromnom uvjerenju ja držim da to groblje potiče iz doba Tvrtkova, sudeći po tim znacima, u kome su se sahranjivali i bosanski rimokatolici i „pravoslavni šizmatici".

BERIĆ D.

»1.000 din zaradite mjesečno doma ako kupite ručni brzopleteći stroj. Dademo materijal, preuzmemo robu. Pišite »Anos« Maribor«.

Izjave dra J. Šuteja
ministra finansija

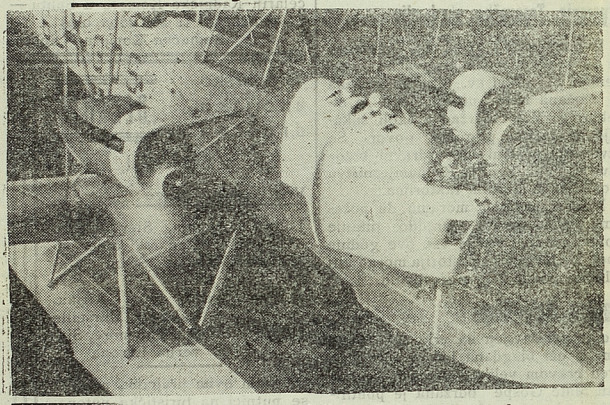
Na putu u Sarajevo dr. Šutej zadržao se u Zenici. Tu je održao govor u kojem je između ostaloga rekao: »Svi vi znate što smo do sada radili, a u buduće ćete imati prilike da kontrolirate naš rad, jer vodstvo hrvatskog narodnog pokreta nije nikada radilo niti će raditi ma što što nije u interesu hrvatskog naroda i za što on unaprijed ne da svoj pristanak. *Mi nismo došli na vlast da se svetimo. Mi smo došli da ispravimo nepravde koje su učinjene ne samo Hrvatima već i drugoj braći*, pa vas zato molim da s braćom Srbima i muslimanima živite u najvećoj ljubavi i slozi.« G Šutej upozorio je građanstvo da ne vjeruje nikakvim senzacionalnim glasinama, koje su namjerice u posljednje vrijeme proturene po selima i gradovima, a prema kojima se mi nalazimo pred ratom. Sve ovakve izjave lažne su i tendenciozne jer se mi nalazimo u tom sretnom položaju da se ne moramo bojati od rata.«

Novinarima u Sarajevu izjavio je: *Ne treba se plašiti za sigurnost države ni za sigurnost dinara.*

EVROPA RATUJE

Već desetak dana cijela Evropa, a i ostali svijet, nalazi se u grozničavom stanju i sa strepnjom očekuje budućnost. Na dvjema tačkama Evrope u ovom času bore se dvije protivničke strane svim sredstvima koje je ljudski um do sada pronašao. Kopno, more i vazduh postali su stalno poprište krvavih borba i groblje mnogih mladih i hrabrih života. Na istočnoj fronti vode se krvave borbe prsa o prsa za svaki pedalj zemlje, a osobito žestoka borba vodi se već nekolika dana u samoj Varšavi i oko nje. Na zapadnoj fronti već nekoliko dana nema nikakve promjene. Dva neprobojna pojasa topovskih cijevi polažu svoj prvi praktični ispit, a između njih, u »ničijoj zemlji« vrše se prva ogledanja protivničkih armija. U vazduhu se svakodnevno održavaju uzbudljivi dvoboji letećih vitezova, a neumoljivo more svakim danom vuče u svoje dubine sve veće mnoštvo ljudstva, hrane i zlata. Evropa ratuje . . . . .

Napadaj engleskih aviona na njemačku obalu

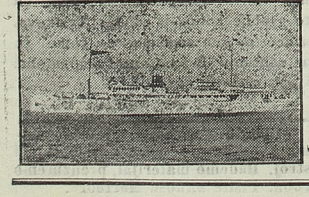
Jedan engleski hidroavion koji je učestvovao u napadu.

Alarm u hidroavionskoj bazi njemačke ratne luke Wilhelmshafen pred dolazak protivničkih bombardera.

BRIJAČNICA Karlo Breuer I - Šibenik
Zastupnik: Bruno Kapeli
Solidna i brza posluga

Trgovina mode „a la ville de Paris"
Jakša Žuljević - Split
Specijalna prodaja muške pom. robe

„ADRIATICA"
S. A. DI NAVIGAZIONE - VENEZIA
m. l. Pasco MOROSINI. — Luksuzna brza pruga Venezia-Trieste-Dalmacija. Savršena udobnost, finoća posluge, brzina prevoza.
m. l. tipa »BRIONI« i »Città di Bari.« Udobna turistička putovanja po Jadranu. — Specijalne jeftine cijene.
Agencije u svim glavnim lukama.
Zastupstvo za Šibenik: Tvrtka Giovanni CALEB

Državna klasna lutrija

Kako je lutrijski plan proteklog 38 kola sa svojim interesantnim izmenama naišao na veliko odobravanje kod kupaca srećaka, jer su sve srećke uzete od strane ovlašćenih prodavaca i njihovih potprodavaca skoro sve rasprodate, to je Državna klasna lutrija taj isti plan ostavila u važnosti i za nastupajuće 39 kolo srećaka.

Srećke I klase 39 kola gotove su i puštene u prodaju 13 septembra ove god. u 100.000 celih srećaka sa izvlačenjima i to:

I klasa 14 oktobra 1939 god.
II „ 10 novembra 1939 god.
III „ 12 decembra 1939 god.
IV „ 13 januara 1940 god.
V „ od 10 februara do zaključno 7 marta 1940 god.

Cena srećkama za svaku klasu sledeća je: jedna cela Din. 200.- jedna polovina Din. 100.- i jedna četvrtina Din. 50.-

Ukupna vrednost dobitaka u 39 kolu iznosi

Din. 65.000.000.-

U svih pet klasa ima 7 premija i to: od Din. 2,000.000.-; 1,000.000.-; 3 po 500.000.- i 2 po 300.000.-

Pored ovih premija ima sledećih većih dobitaka: 7 po 200.000.-; 16 po 100.000.-; 17 po 80.000.-; 17 po 60.000.-; 19 po 50.000.-; 17 po 40.000.-; kao i veliki broj drugih većih dobitaka.

U najsrećnijem slučaju mogućim spajanjem premija i dobitaka u V klasi može se dobiti na jednoj celoj srećki

Din. 3.200.000.-

Za isplatu dobitaka jamči Država Kraljevine Jugoslavije.

Srećke se mogu dobiti kod ovlašćenih prodavaca i njihovih potprodavaca, kojih ima skoro u svim većim mestima.

Bliža uputstva sa lutrijskim planom i opštim pravilima dobijaju se na zahtev besplatno kod svih ovlašćenih prodavaca srećaka.

Tisak i vlastnik: „TIPOGRAFIJA" štamparsko novinsko i tanjižarski zavod, za tiskaru i uredništvo odgovara: direktor Hamilkar Vitaliani, Sibenik